Temat lekcji	zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. JA I SPOŁECZEŃSTWO						
Wspólnoty, które nas tworzą	- wspólnoty, do których należy człowiek - postawy obywatelskie i formy troski o ojczyznę - patriotyzm dawniej i współcześnie oraz patriotyzm gospodarczy - obywatelstwo i sposoby jego uzyskania - tożsamość narodowa i identyfikowanie się z ojczyzną	• podaje przykłady postaw obywatelskich i form troski o ojczyznę • rozpoznaje różne wspólnoty, do których należy człowiek	• podaje przykłady postaw obywatelskich i form troski o ojczyznę • rozpoznaje różne wspólnoty, do których należy człowiek	• porównuje sposoby okazywania patriotyzmu dawniej i współcześnie • wyjaśnia znaczenie patriotyzmu gospodarczego	• charakteryzuje sposoby uzyskania obywatelstwa • analizuje przykłady identyfikowania się z ojczyzną i wspólnotą narodową	• uzasadnia znaczenie odpowiedzialnej postawy obywatelskiej dla państwa • formułuje i broni własnej opinii o współczesnych formach patriotyzmu
Razem mimo różnic	- stereotypy i podział na „my” i „oni” - uprzedzenia, ksenofobia, dyskryminacja i mowa nienawiści - mechanizm narastania wrogości i wykluczenia - skutki dyskryminacji i mowy nienawiści - sposoby reagowania na przejawy nietolerancji	• podaje przykłady stereotypów • rozpoznaje podstawowe elementy postawy obywatelskiej	• wyjaśnia pojęcia: uprzedzenie, ksenofobia, dyskryminacja i mowa nienawiści • wskazuje przykłady podziału na „my” i „oni”	• wyjaśnia, jak stereotypy mogą prowadzić do uprzedzeń i wykluczenia • rozpoznaje mechanizm narastania wrogości w grupie	• analizuje konkretny przypadek dyskryminacji lub ksenofobii • ocenia skutki mowy nienawiści dla jednostki i społeczeństwa	• proponuje właściwe sposoby reagowania na dyskryminację i mowę nienawiści • uzasadnia swoje stanowisko z odwołaniem do wartości demokratycznych
Współpraca i zaufanie w grupie	- zaufanie i współpraca w grupie - zasady dobrej pracy zespołowej - różnice pokoleniowe i ich wpływ na relacje - konflikt konstruktywny i destruktywny	• podaje przykłady zachowań budujących zaufanie • rozpoznaje przykłady pracy zespołowej	• wskazuje podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów • podaje przykłady różnic pokoleniowych	• formułuje zasady dobrej współpracy w grupie • wyjaśnia różnicę między mediacją a arbitrażem	• odróżnia konflikt konstruktywny od destruktywnego • analizuje znaczenie zaufania w relacjach społecznych	• dobiera i uzasadnia sposób rozwiązania przykładowego konfliktu • ocenia rolę zaufania jako podstawy współdziałania społecznego

	- mediacja, arbitraż i sposoby rozwiązywania konfliktów					
Co nas łączy, co nas dzieli? (F)	- czynniki łączące i dzielące społeczeństwo polskie - zmiany społeczne i demograficzne w Polsce - wykluczenie społeczne i jego przykłady - wartości i doświadczenia budujące poczucie wspólnoty - przyczyny i skutki podziałów społecznych i politycznych	wymienia czynniki, które mogą łączyć lub dzielić społeczeństwo polskie	• opisuje wybrane zmiany społeczne i demograficzne zachodzące w Polsce • podaje przykłady wykluczenia społecznego	• wskazuje wartości i doświadczenia budujące poczucie wspólnoty • podaje przykłady osiągnięć, z których społeczeństwo może być dumne	• analizuje przyczyny wybranych podziałów społecznych i politycznych • ocenia ich wpływ na życie publiczne	• formułuje uzasadnioną opinię o tym, co wzmacnia spójność społeczną • proponuje działania ograniczające niepotrzebne podziały
Jak rozpoznawać teorie spiskowe? (F)	- pojęcia: teoria i spisek oraz przykłady teorii spiskowych - czynniki sprzyjające popularności teorii spiskowych - mechanizm „kozła ofiarnego” - odróżnianie opinii od twierdzeń wymagających dowodów - weryfikowanie informacji, źródeł i rozpoznawanie dezinformacji	• podaje przykład teorii spiskowej • wyjaśnia znaczenie słów „teoria” i „spisek”	• wskazuje czynniki sprzyjające popularności teorii spiskowych • wyjaśnia mechanizm „kozła ofiarnego”	• stosuje proste zasady weryfikowania informacji • odróżnia opinię od twierdzenia wymagającego dowodów	• analizuje przykład teorii spiskowej, wskazując błędy rozumowania lub brak wiarygodnych źródeł	• tworzy zestaw zasad chroniących przed dezinformacją i uzasadnia ich przydatność
Bezpieczeństwo i obrona państwa (F)	- zadania Wojsk Obrony Terytorialnej - kwalifikacja wojskowa i	• wskazuje podstawowe zadania Wojsk Obrony Terytorialnej	• wyjaśnia, czym jest dobrowolna służba wojskowa i pracowniczy przydział mobilizacyjny	• charakteryzuje podstawową organizację Sił Zbrojnych RP	• identyfikuje współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa	• ocenia znaczenie przygotowania obywateli do sytuacji zagrożenia

	dobrowolna służba wojskowa - pracowniczy przydział mobilizacyjny - organizacja Sił Zbrojnych RP oraz świadczenia osobiste i rzeczowe - zagrożenia bezpieczeństwa państwa i zachowanie obywatela w sytuacji kryzysowej	• rozpoznaje pojęcie kwalifikacji wojskowej		• rozróżnia świadczenia osobiste i rzeczowe na rzecz obrony	• wyjaśnia rolę organizacji społecznych w sytuacjach kryzysowych	• proponuje odpowiedzialne zachowania obywatela w sytuacji kryzysowej
II. SZKOŁA JAKO WSPÓLNOTA						
Szkoła - prawa, obowiązki i zasady	- statut szkoły i inne dokumenty szkolne - prawa i obowiązki ucznia - regulaminy i podstawa programowa - stosowanie zapisów statutu w codziennych sytuacjach - sposoby działania w przypadku naruszenia praw lub obowiązków ucznia	• wyjaśnia, czym jest statut szkoły • wymienia wybrane prawa i obowiązki ucznia	• opisuje znaczenie najważniejszych dokumentów szkolnych • podaje przykłady sytuacji, w których stosuje się zapisy statutu	• porównuje rolę statutu, regulaminów i podstawy programowej • wyjaśnia, jak dokumenty szkolne wpływają na codzienne funkcjonowanie ucznia	• analizuje przykładową sytuację naruszenia praw lub obowiązków ucznia • wskazuje właściwą drogę działania	• samodzielnie uzasadnia, dlaczego jasne zasady są potrzebne wspólnocie szkolnej • proponuje zgodne z prawem rozwiązanie sytuacji spornej
Samorząd uczniowski w praktyce	- samorząd uczniowski – skład i zasady działania - przykłady działań samorządu uczniowskiego - samorząd uczniowski, rada rodziców i rada szkoły – różnice - udział uczniów w podejmowaniu decyzji w szkole - planowanie działań	• wyjaśnia, kto tworzy samorząd uczniowski • podaje przykłady jego działań	• opisuje podstawowe zasady funkcjonowania samorządu szkolnego	• wyjaśnia różnicę między samorządem uczniowskim, radą rodziców i radą szkoły • wskazuje sposoby udziału uczniów w podejmowaniu decyzji	• ocenia skuteczność wybranych form uczniowskiej samorządności	• opracowuje i uzasadnia propozycję działania samorządu, która odpowiada na realną potrzebę uczniów

	odpowiadających na potrzeby uczniów					
Mediacja zamiast konfliktu (F)	- rodzaje konfliktów szkolnych - zasady mediacji i rola mediatora rówieśniczego - sytuacje, które mogą i nie mogą być przedmiotem mediacji - empatia i bezstronność w rozwiązywaniu sporów - etapy sesji mediacyjnej i korzyści z mediacji	podaje przykłady konfliktów szkolnych	• wyjaśnia podstawowe zasady mediacji i rolę mediatora rówieśniczego	• rozpoznaje sytuacje, które mogą i nie mogą być przedmiotem mediacji • wskazuje zachowania sprzyjające empatii	• charakteryzuje etapy sesji mediacyjnej i korzyści z mediacji	• przeprowadza analizę przykładowego konfliktu i proponuje bezstronną procedurę jego rozwiązania
III. SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA						
Samorząd terytorialny - kto za co odpowiada?	- szczeble samorządu terytorialnego: gmina, powiat, województwo - organy samorządu i ich podstawowe zadania - kompetencje gminy i powiatu - sposoby wpływania mieszkańców na decyzje samorządu - referendum lokalne i udział obywateli w życiu publicznym	• wymienia trzy szczeble samorządu terytorialnego • podaje przykład zadania gminy	• wskazuje podstawowe organy gminy, powiatu i województwa • podaje przykłady ich zadań	• porównuje kompetencje gminy i powiatu • wskazuje sposoby wpływania mieszkańców na decyzje samorządu	• rozróżnia referendum lokalne odwoławcze i dotyczące konkretnej sprawy • analizuje przykład działania samorządu	• ocenia znaczenie samorządu dla jakości życia mieszkańców • uzasadnia, jak obywatel może skutecznie uczestniczyć w lokalnym życiu publicznym
Aktywność dla innych	- wolontariat i jego znaczenie - sołectwo i fundusz sołecki - budżet obywatelski i jego etapy - inicjatywa lokalna - formy aktywności mieszkańców na rzecz społeczności	• wyjaśnia pojęcie wolontariatu	• wyjaśnia, czym są sołectwo i budżet obywatelski	• opisuje etapy budżetu obywatelskiego i znaczenie funduszu sołeckiego	• charakteryzuje inicjatywę lokalną i porównuje różne formy aktywności mieszkańców	• wyjaśnia pojęcie wolontariatu

Obywatel w urzędzie (temat zadaniowy)	- sprawy możliwe do załatwienia w urzędzie - wybór właściwego urzędu - wypełnianie formularzy i typowych wniosków - korzystanie z usług elektronicznych administracji - planowanie kolejnych kroków przy załatwianiu sprawy urzędowej	• rozpoznaje podstawowe sprawy, które można załatwić w urzędzie	• uzupełnia prosty formularz przy wsparciu nauczyciela	• samodzielnie wypełnia typowy wniosek i wskazuje właściwy urząd	• korzysta z podstawowych usług elektronicznych administracji i poprawnie przygotowuje wymagane dane	• samodzielnie planuje sposób załatwienia wybranej sprawy urzędowej oraz uzasadnia kolejne kroki
Moja mała ojczyzna (temat zadaniowy) (F)	- pojęcie małej ojczyzny i lokalnego dziedzictwa - ważne osoby, miejsca i wydarzenia w najbliższej okolicy - wpływ lokalnego dziedzictwa na tożsamość mieszkańców - wyszukiwanie informacji o regionie - promowanie lokalnego dziedzictwa – przewodnik, trasa lub prezentacja	• wskazuje elementy lokalnego dziedzictwa	• wyszukuje podstawowe informacje o wybranej osobie lub miejscu ważnym dla lokalnej społeczności	• wyjaśnia, jak lokalne dziedzictwo buduje tożsamość mieszkańców	• opracowuje krótki przewodnik, trasę lub prezentację o najbliższej okolicy	• tworzy samodzielne opracowanie promujące lokalne dziedzictwo i uzasadnia wybór przedstawionych elementów
Jak działa rada gminy lub miasta? (temat zadaniowy) (F)	- rada gminy lub miasta – podstawowe informacje - sprawy omawiane przez lokalnych radnych - etapy rozpatrywania wybranej sprawy lokalnej - argumenty pojawiające się w lokalnej debacie i uchwałach - wniosek, petycja i własne stanowisko w sprawie lokalnej	• wyszukuje informację o radzie gminy lub miasta	• wskazuje przykładowy temat omawiany przez lokalnych radnych	• śledzi wybraną sprawę i przedstawia jej podstawowe etapy	• analizuje argumenty pojawiające się w lokalnej debacie lub uchwale	• opracowuje własne stanowisko, wniosek lub petycję dotyczącą konkretnej sprawy lokalnej
IV. DEMOKRACJA I PRAWO						

Od PRL do demokracji	- cechy ustroju demokratycznego - niedemokratyczny charakter państwa polskiego w latach 1945–1989 - totalitaryzm i autorytaryzm – podstawowe cechy - przejawy ograniczania demokracji w PRL - kierunek przemian ustrojowych Polski od PRL do demokracji	• wymienia podstawowe cechy ustroju demokratycznego	• podaje przykłady świadczące o niedemokratycznym charakterze państwa polskiego w latach 1945-1989	• rozróżnia podstawowe cechy systemu totalitarnego i autorytarnego • wskazuje przejawy ograniczania demokracji w PRL	• wykazuje, dlaczego Polska przed 1989 r. nie spełniała standardów państwa demokratycznego	• porównuje totalitaryzm, autorytaryzm i demokrację oraz syntetycznie przedstawia kierunek przemian ustrojowych w Polsce
Polska transformacja po 1989 roku	- zmiany w Polsce po 1989 r. - przemiany polityczne, gospodarcze i społeczne - główne etapy demokratyzacji Polski - korzyści i koszty społeczne transformacji - związki między przemianami politycznymi, gospodarczymi i społecznymi	• podaje przykłady zmian, które nastąpiły w Polsce po 1989 r.	• rozróżnia przemiany polityczne, gospodarcze i społeczne	• wskazuje główne etapy demokratyzacji Polski po 1989 r.	• ocenia wybrane skutki transformacji, wskazując korzyści i koszty społeczne	• analizuje związki między przemianami politycznymi, gospodarczymi i społecznymi oraz formułuje własną ocenę transformacji
Jak działa państwo polskie?	- Konstytucja RP jako najważniejszy akt prawny państwa - podstawowe zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej - trójpodział władzy - demokratyczne państwo prawa i system źródeł prawa - znaczenie zasad konstytucyjnych dla wolności, pluralizmu i praworządności	• wskazuje Konstytucję RP jako najważniejszy akt prawny państwa	• wymienia podstawowe zasady ustroju RP i rozpoznaje trójpodział władzy	• wyjaśnia znaczenie zasad demokratycznego państwa prawa oraz miejsce Konstytucji w systemie źródeł prawa	• analizuje wybrane fragmenty Konstytucji i odnosi zasady ustrojowe do codziennego życia obywateli	• ocenia znaczenie zasad konstytucyjnych dla ochrony wolności, pluralizmu i praworządności

Wybory i odpowiedzialne głosowanie	- czynne i bierne prawo wyborcze - warunki korzystania z praw wyborczych - podstawowe etapy procesu wyborczego - system większościowy i proporcjonalny - znaczenie świadomego udziału w wyborach i skutki bierności wyborczej	• rozróżnia czynne i bierne prawo wyborcze	• wymienia podstawowe etapy procesu wyborczego	• określa warunki korzystania z praw wyborczych i wyjaśnia znaczenie wyborów w demokracji	• porównuje system większościowy i proporcjonalny	• argumentuje na rzecz świadomego udziału w wyborach i ocenia konsekwencje bierności wyborczej
Prawo cywilne i rodzinne w życiu codziennym	- stosunek prawny i podstawowe pojęcia prawa cywilnego - zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych - pokrewieństwo, powinowactwo i władza rodzicielska - zobowiązania cywilne i skutki zawarcia małżeństwa - dziedziczenie ustawowe i testamentowe	• wyjaśnia pojęcie stosunku prawnego i władzy rodzicielskiej	• rozróżnia zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych • odróżnia pokrewieństwo od powinowactwa	• opisuje podstawowe zasady zobowiązań cywilnych i relacji rodzice-dzieci	• wyjaśnia różnicę między dziedziczeniem ustawowym i testamentowym oraz omawia podstawowe skutki zawarcia małżeństwa	• analizuje prostą sytuację z zakresu prawa cywilnego lub rodzinnego i wskazuje właściwe rozwiązanie z uzasadnieniem
Prawa człowieka i obywatela	- podstawowe cechy praw człowieka - prawa osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne - przykłady naruszeń praw i wolności - Konstytucja RP i Powszechna Deklaracja Praw Człowieka - sposoby uzasadniania stanowiska w sprawach ochrony praw człowieka	• wymienia podstawowe cechy praw człowieka • podaje przykład naruszenia prawa lub wolności	• rozróżnia prawa osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, socjalne i kulturalne	• opisuje wybrany przypadek naruszenia praw człowieka i wskazuje, jakie prawo zostało naruszone	• analizuje wybrane zapisy Konstytucji RP i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka	• prowadzi rzeczową dyskusję o ochronie praw człowieka i uzasadnia własne stanowisko z wykorzystaniem norm prawnych i wartości demokratycznych

Gdzie szukać ochrony swoich praw?	- sądowe i pozasądowe sposoby ochrony praw - Rzecznik Praw Obywatelskich – rola i zadania - instytucje i organizacje udzielające pomocy - Europejski Trybunał Praw Człowieka - zasady składania skargi i dobór właściwego sposobu ochrony prawa	• rozróżnia sądowe i pozasądowe sposoby ochrony praw	• wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich	• wskazuje instytucje i organizacje, do których można zwrócić się po pomoc • wyjaśnia zadania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	• opisuje podstawowe zasady złożenia skargi do właściwej instytucji	• dobiera właściwy sposób ochrony prawa do konkretnej sytuacji i uzasadnia wybór
Młody człowiek na rynku pracy	- prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy - rodzaje umów: o pracę, zlecenia i o dzieło - zasady zatrudniania osoby młodocianej - praktyka, staż i wolontariat - Państwowa Inspekcja Pracy oraz ryzyka związane z ofertami i umowami	• wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy	• rozpoznaje podstawowe rodzaje umów i warunki zatrudniania osoby młodocianej	• porównuje umowę o pracę, umowę zlecenia i umowę o dzieło • rozróżnia praktykę, staż i wolontariat	• wyjaśnia rolę Państwowej Inspekcji Pracy i zasady ochrony praw obu stron stosunku pracy	• analizuje przykładową ofertę lub umowę i wskazuje możliwe ryzyka oraz prawa pracownika
Demokracja pod presją (F)	- korupcja i nepotyzm jako zagrożenia życia publicznego - klientyzm i populizm - manipulacja i konflikt interesów - wpływ mediów na debatę publiczną - działania służące ochronie demokracji i standardów życia publicznego	• rozpoznaje korupcję i nepotyzm jako zagrożenia życia publicznego	• wyjaśnia pojęcia klientyzmu i populizmu	• podaje przykłady działań przeciwdziałających zagrożeniom demokracji • wskazuje możliwy wpływ mediów na debatę publiczną	• analizuje przykład manipulacji, populizmu lub konfliktu interesów w życiu publicznym	• formułuje i broni własnej opinii o sposobach ochrony demokracji oraz proponuje działania wzmacniające standardy życia publicznego
Obywatel wobec policji i instytucji publicznych (F)	- funkcjonariusze publiczni i podstawowe uprawnienia policji - prawa i obowiązki obywatela podczas	• rozpoznaje wybranych funkcjonariuszy publicznych • podaje podstawowe przykłady uprawnień policji	• wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela podczas kontaktu z policją	• rozróżnia role świadka, pokrzywdzonego i podejrzanego	• analizuje przykładową sytuację kontaktu z policją lub prokuratorem i wskazuje właściwe zachowanie	• samodzielnie przygotowuje wzór prostego zawiadomienia lub pozwu na podstawie opisu sytuacji i uzasadnia wybór procedury

	kontaktu z policją - zadania prokuratury - role świadka, pokrzywdzonego i podejrzanego - sprawy sądu cywilnego oraz podstawowe zawiadomienia i pozwy		• wyjaśnia, czym zajmuje się prokuratura	• podaje przykłady spraw rozpoznawanych przez sąd cywilny		